

IZABELA ZYMER

Biblioteka Naukowa Związku Kompozytorów Polskich w Warszawie

ORCID: 0000-0003-0560-9379

**Biblioteka muzyczna w wyścigu z rzeczywistością.
Wybrane problemy związane z opracowywaniem
nowych formatów nagrań archiwalnych**

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja doświadczeń Biblioteki Naukowej Związku Kompozytorów Polskich w Warszawie związanych z gromadzeniem, opracowywaniem, archiwizacją i udostępnianiem nowych nagrań koncertowych realizowanych „na żywo”. W tekście omówiono historię i stan obecny zbiorów Biblioteki ZKP oraz dokonano analizy wybranych problemów związanych z realizacją zadań placówki. Rozważania autorki prowadzą do konkluzji, że wobec stale zmieniającej się rzeczywistości bibliotekarz zmuszony jest bezustannie poszukiwać nowych, adekwatnych rozwiązań.

Słowa kluczowe

Biblioteka Naukowa ZKP, nagrania koncertowe „na żywo”, muzyka współczesna, katalogowanie, plik dźwiękowy

Wstęp

Celem referatu, który przedstawiłam podczas konferencji fonotek w Bibliotece Śląskiej w 2024 roku¹, była prezentacja kluczowych problemów związanych z gromadzeniem, opracowywaniem, archiwizacją i udostępnianiem nowych nagrań koncertowych, realizowanych „na żywo”. Wszystkie te myśli kształtowały się w toku pracy z nowymi nagraniami, bowiem temat wiąże się ściśle z profilem naszej biblioteki, która swoje zbiory fonograficzne poczęła gromadzić około 1950 roku (a zatem krótko po rozpoczęciu działalności) i rozbudowuje je po dziś dzień. Wierzę, że doświadczenia zbierane w ciągu kilku dekad umożliwiają nam obecnie spoglądanie na zmiany technologii wytwarzania i archiwizowania nagrań z odpowiednim dystansem, z czego wynika – mam nadzieję – możliwość porządkowania kluczowych zagadnień, a także trafnej oceny aktualnych wyzwań związanych z pracą z aktualnie rejestrowanymi nagraniami koncertowymi „live”.

Na wstępie pozwolę sobie przedstawić krótko historię oraz stan obecny zbiorów Biblioteki ZKP, wyjaśnić ich status, opowiedzieć o problemach związanych z gromadzeniem (wytwarzaniem) nagrań. Następnie przejdę do zagadnień dotyczących opracowywania i archiwizacji. Na koniec zastanowię się nad niełatwymi pytaniami o możliwe zasady i sposoby udostępniania oraz dokonam ostrożnego podsumowania. Ostrożnego, bowiem niniejszy artykuł nie jest zaplanowany jako zestaw gotowych odpowiedzi, wyjaśnień i rad. Wprost przeciwnie – nasze doświadczenia pokazują, że bibliotekarz w zetknięciu z nowymi nagraniami musi mieć umysł otwarty i w odpowiedzi na wciąż rodzące się, kolejne wyzwania, bezustannie poszukiwać adekwatnych rozwiązań.

Historia, stan obecny i status zbiorów Biblioteki ZKP

O historii Biblioteki ZKP opowiadałam podczas konferencji bibliotek w 2022 roku², a pisemna forma tej prezentacji ukazała się w czasopiśmie „Bibliotekarz”³. Zainteresowanych odsyłam do tamtej publikacji⁴, tutaj zaś przypomnę tylko jeden dokument, liczący sobie obecnie prawie 75 lat, w którym wskazana została konieczność gromadzenia w Związku Kompozytorów Polskich nagrań koncertowych. Chodzi o *Program pracy Związku Kompozytorów Polskich*, zachowany jako załącznik do protokołu z posiedzenia plenarnego zarządu głównego ZKP, które odbyło się 27 czerwca 1950 roku. Program został przygotowany i zaprezentowany przez Witolda Rudzińskiego wkrótce po tym, jak został wybrany na prezesa ZKP.

¹ X Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja Fonotek „Gramy dalej!”, Biblioteka Śląska, Katowice, 23–24 września 2024 roku.

² XV Ogólnopolska Konferencja „Biblioteka muzyczna – idea dostrojona do czasu”, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 28–30 listopada 2022 roku.

³ I. Zyper, *Biblioteka Związku Kompozytorów Polskich na półmetku swojej drogi do nowoczesności. O projektach modernizacji infrastruktury i usług realizowanych w latach 2022–2023*, „Bibliotekarz” 2023, nr 11, s. 17–24.

⁴ Za zgodą wydawcy czasopisma „Bibliotekarz” artykuł został udostępniony online w otwartym dostępie na naszej stronie: https://bibliotekazkp.org.pl/teksty/BIBLIOTEKARZ_2023_11_IZABELA_ZYMER.pdf [dostęp: 27.10.2024].

Rudziński wskazał na potrzebę przedsięwzięcia w ZKP zespołu działań, które określił jako „pomoc techniczna”, a na które miały się składać: „rozszerzenie, uzupełnienie i przeorganizowanie kartoteki i archiwum kompozytorskiego, tak by móc mieć pełny i wszechstronny obraz współczesnej twórczości; zgromadzenie przynajmniej wszystkich utworów wydanych, rejestrowanie nagrań, sporządzenie wykazów utworów napisanych i ich charakterystyka”, a także „rozszerzenie biblioteki, dyskoteki, zdobycie magnetofonu i stworzenie podręcznej taśmoteki”⁵.

Wśród wymienionych tutaj, postulowanych form działania (które obecnie nazwalibyśmy może celami operacyjnymi) zwracają uwagę te, które odnoszą się do nagrań: gromadzenie płyt i taśm, odpowiedniego sprzętu oraz planowanie własnych rejestracji „na żywo”. Program Rudzińskiego, który obejmował nie tylko pracę biblioteki, ale także reformę i szeroką rozbudowę wszystkich aspektów działalności Związku (a nawet wprowadzenie nowych wymiarów jego funkcjonowania), nie został wdrożony jako obowiązujący – odwrotnie, stał się przedmiotem burzliwej krytyki jako zbyt obszerny, a jego twórca po pół roku „urzędowania” podał się do dymisji. Pomimo to w przypadku naszej jednostki okazało się, że wyszczególnione tam cele były wyznaczone jak najbardziej trafnie, bowiem od wielu dekad i również w czasach współczesnych nagrania, w tym przede wszystkim nagrania „live”, stanowią „serce” (lub jedno z „serc”) Biblioteki i są przedmiotem naszej szczególnej troski. Jest to głównie muzyka współczesna, przede wszystkim polska, w mniejszym stopniu – zagraniczna.

Fot. 1. Urządzenia w studio dźwiękowym Biblioteki Naukowej ZKP.
Fot. Maciej Borowski

⁵ W. Rudziński, „Program pracy Związku Kompozytorów Polskich” [załącznik do protokołu posiedzenia Plenum Zarządu Głównego ZKP, 27.06.1950], sygn. AZKP_003_B_001_k.236.

Od tamtych czasów do chwili obecnej, czyli w ciągu około 75 lat swojego istnienia, Biblioteka ZKP zgromadziła m.in. zbiory dźwiękowe, na które składają się przede wszystkim:

1. Nagrania wydane przez różne firmy polskie i zagraniczne (głównie polska muzyka współczesna, ale też muzyka dawniejsza i zagraniczna):
 - a) na płytach „czarnych”, analogowych – około 4500 płyt,
 - b) na płytach kompaktowych oraz na płytach DVD – około 3500 płyt, w tym wydawnictwa własne – około 200 płyt CD oraz 2 płyty DVD.
2. Archiwalne nagrania koncertowe „na żywo”:
 - a) na taśmach szpulowych o różnych parametrach (różnych rozmiarach, prędkościach przesuwu taśmy i in.) – około 4500 taśm,
 - b) na kasetach cyfrowych DAT („Digital Audio Tape”) – około 550 kaset,
 - c) na płytach CD – blisko 1000 płyt,
 - d) w postaci plików audio i audio-wideo, przy czym są to w większości realizacje własne, a co istotne, Biblioteka ZKP nie jest ich biernym odbiorcą, ale (często i coraz częściej) – organizatorem nagrania, przedstawicielem producenta – ZKP jako podmiotu posiadającego osobowość prawną.

Archiwalne nagrania koncertowe w Bibliotece ZKP to przede wszystkim rejestracje festiwalu i koncertów (w tym wieloletnich cykli wydarzeń) organizowanych przez Związek Kompozytorów Polskich: Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”, „Warszawskich Spotkań Muzycznych”, koncertów z cyklu „Generacje” oraz „Portrety kompozytorów” i wielu innych. Nierzadko przechowywane u nas fonogramy są jedynymi istniejącymi egzemplarzami; w ogromnej większości nagrania te nigdy nie były publikowane. Warto zwrócić uwagę, że o ile wszelkie wydane nagrania to zbiory typowo biblioteczne, przeznaczone do rozpowszechniania, to nasze nagrania własne, przez swoją unikatowość, są w rzeczywistości zbiorami archiwalnymi i tylko ze względów praktycznych (by stworzyć jeden spójny katalog zbiorów dźwiękowych) zostały włączone do wspólnego systemu katalogowego: najpierw katalogów kartkowych, potem bazy komputerowej, a ostatecznie – nowoczesnego katalogu dostępnego online.

Fot. 2. Zbiory taśm szpulowych – nagrań koncertowych
w Bibliotece Naukowej ZKP. Fot. Maciej Borowski

Gromadzenie – zagadnienia związane z wytwarzaniem (produkcją) nagrań

Z produkcją nagrań, zwłaszcza nagrań koncertowych „na żywo”, a tym bardziej muzyki współczesnej, wiążą się liczne problemy, z którymi musi się mierzyć nasza Biblioteka, a które wykraczają poza „zwykły”, „podręcznikowy” zakres pracy bibliotecznej. „Zwyczajne” pozyskiwanie zbiorów bibliotecznych jest bowiem zawsze przede wszystkim wyborem spośród oferty gotowych „towarów” – książek, nut czy nagrań, wydanych, czyli właściwie przygotowanych do rozpowszechniania, a także opracowania przez bibliotekę i następnie zgodnego z prawem udostępniania⁶. Problemy związane z nagraniami „live” są różnej natury: niektóre z nich wyraźnie i ściśle wiążą się z zagadnieniami organizacyjnymi (praca ekip nagraniowych), finansowymi (koszty rejestracji), prawa autorskiego i praw pokrewnych (konieczność zadbania o komplet umów podczas dokonywania rejestracji, a także o ich przestrzeganie później, w toku udostępniania). Jest też wiele trudności wymagających świadomych decyzji artystycznych, od ogólnej koncepcji rejestracji (audio-video czy tylko audio, co nie pozostaje bez związku ze sprawami finansowymi, organizacyjnymi i prawnymi, a w przypadku utworów muzyki współczesnej z integralną warstwą wizualną stanowi problem kluczowy), przez potrzebę zagwarantowania najwyższego poziomu artystycznego i technicznego wykonania i nagrania oraz decyzji w sytuacji zaistnienia jakiegoś ewidentnego, obiektywnego błędu czy awarii, do pytań o zasadność dokonywania nagrań „na żywo” (zwłaszcza tej muzyki współczesnej, która wymaga wielkiego, złożonego i nietypowego aparatu wykonawczego) tak, by rejestracja została zaaprobowana przez twórców (wykonawców, ale też kompozytora) jako prawidłowa. Rozwój technik studyjnych, umożliwiający nagrania wielokrotne i syntezę całości z wielorazowo powtarzanych krótkich odcinków, stanowi od lat coraz poważniejszą konkurencję dla nagrań realizowanych „na żywo”⁷.

Opracowywanie

Wreszcie, kiedy tamte etapy zostaną pokonane, przychodzi czas opracowywania. Muzyka współczesna należy do najtrudniejszych obszarów sztuki muzycznej, jeśli chodzi o tworzenie metadanych. Jako przykład takich trudności chciałabym zaprezentować dwa wydarzenia z programu ostatniej „Warszawskiej Jesieni”. Opis

⁶ Pomijam tu sytuacje (na szczęście dość rzadkie), gdy mało doświadczony wydawca nie podaje na okładce czy opakowaniu wydawnictwa danych potrzebnych do prawidłowego opracowania w bazie katalogowej.

⁷ Temat ten poruszałam na konferencji w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy w 2021 roku, zatytułowanej „Muzyka utrwalona – fotografie dźwiękowe polskiej kultury muzycznej”. Artykuł opublikowany został w książce: *Muzyka utrwalona w zapisie i nagraniach*, red. A. Kłaput-Wiśniewska i E. Szczurko, Bydgoszcz 2022, s. 95–113; wykład dostępny jest także na stronie internetowej AM w Bydgoszczy: <https://openmusicreview.art/publikacje/nagrania-koncertowe-polskiej-muzyki-wspolczesnej-w-zbiorach-biblioteki-fonoteki-zwiazku-kompozytorow-polskich-polskiego-centrum-informacji-muzycznej-polmic/> [dostęp: 30.10.2024].

koncertu inauguracyjnego, który odbył się w Filharmonii Narodowej 20 września 2024 roku, na stronie Festiwalu przedstawia się następująco⁸:

Wykonawcy:

Rei Nakamura – fortepian
Maria Pomianowska – fidel płożka, suka biłgorajska
Łukasz Długosz – flet
Mariam Rezaei – gramofony

Oktet wokalny „Simultaneo”:

Magdalena Łaszcz – sopran
Alicja Giętkowska-Liguz – sopran
Ksenia Sawczenko – alt
Jagoda Staruch – alt
Krzysztof Lorek – tenor
Adam Kupper – tenor
Paweł Nodzak – baryton
Mateusz Kempa – bas
Karol Kisiel – dyrygent Oktetu Wokalnego Simultaneo

Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia w Katowicach

Yaroslav Shemet – dyrygent
Piotr Papier – projekcja dźwięku

Kompozycje:

Christian Winther Christensen *Koncert fortepianowy* (2018) – prawykonanie polskie

Helena Tulve *Geh bis an deiner Sehnsucht Rand* (2024)

na fidel płożką, sukę biłgorajską i oktet wokalny, do słów Rainera Marii Rilkego (zamówienie Fundacji Polihymnia) – prawykonanie światowe

Paweł Szymański *it's fine, isn't it?* (2020)

koncert na flet i orkiestrę
(zamówienie Fundacji Pięta Esencja) – prawykonanie światowe

Żaneta Rydzewska *Fire* (2024)

na orkiestrę – prawykonanie światowe

Matthew Shlomowitz, Mariam Rezaei *Six Scenes for Turntables and orchestra* (2023)

na improwizującą gramofonistkę i orkiestrę – prawykonanie polskie

1. *Scena pierwsza*
2. *Screech* (recytacja)
3. *Dźwięki organów*
4. *Milford Graves w niebie*
5. *Beat juggle shuffle*
6. *Harp Whip* (recytacja i chór)

Dodatkowe informacje:

Współorganizatorem koncertu jest Narodowe Centrum Kultury.

⁸ Por. <https://warszawska-jesien.art.pl/2024/program/program/20-09/koncert-inauguracyjny> [dostęp: 27.10.2024].

Zamówienie utworu *Geh bis an deiner Sehnsucht Rand* Heleny Tulve zostało dofinansowane przez Ernst von Siemens Music Foundation oraz ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach programu „Zamówienia kompozytorskie”, realizowanego przez Narodowy Instytut Muzyki i Tańca.

Te wszystkie dane dotyczące wykonania powinny się znaleźć w opisie nagrania (rekordzie MARC21), aby ten mógł zostać uznany za prawidłowy opis koncertu. Nie jest to jednak komplet metadanych, gdyż nie uwzględnia takich informacji technicznych i osobowych, jak dane producenta, reżyserów dźwięku, czasy trwania, informacje o nośnikach i in. Tworzenie takiego opisu to naprawdę nie lada wyzwanie, wymagające skupienia i braku pośpiechu przy pracy (o co obecnie nie jest łatwo). Nie ma żadnych wątpliwości, że korzystanie z protokołu Z39:50 i istniejących opracowań w innych katalogach może i musi ograniczyć się do kontroli i ostrożnego pobierania haseł wzorcowych osobowych, korporacyjnych i tytułowych. Jeszcze lepszym przykładem tego typu problemów może być jeden z kolejnych koncertów tego samego festiwalu – wydarzenie, które odbyło się w Centrum Rozwoju Przemysłów Kreatywnych w Warszawie 21 września 2024 roku. Opis na stronie internetowej festiwalu wygląda następująco⁹:

Wykonawcy:

Cezary Duchnowski, Maciej Michaluk, Marcin Rupociński, Agata Zemla – muzyka

Laura Adel, radzikows, Aleksandra Trojanowska, Maja Wolińska – wideo

Kaya Kołodziejczyk – choreografia

Laura Adel, Maciej Michaluk, radzikows, Marcin Rupociński – programowanie mediów

Marcin Rupociński – koncepcja artystyczna i koordynacja całego projektu

RANDOM CHECK MEDIA ENSEMBLE:

Cezary Duchnowski, Maciej Michaluk, Marcin Rupociński, Agata Zemla, Laura Adel, radzikows, Aleksandra Trojanowska, Maja Wolińska

Cezary Konrad – instrumenty perkusyjne

Ilona Gumowska, Kaya Kołodziejczyk – działania performatywne

Kompozycje:

Random Check – Matching Components (2024)**

RANDOM CHECK MEDIA ENSEMBLE

Immersion

Agata Zemla – muzyka

Aleksandra Trojanowska – wideo

Apomorphic

Cezary Duchnowski, Marcin Rupociński – muzyka

Laura Adel, Maja Wolińska – wideo

Kaya Kołodziejczyk – choreografia

⁹ Por. <https://warszawska-jesien.art.pl/2024/program/program/21-09/random-check> [dostęp: 27.10.2024].

Matching Components

Maciej Michaluk – muzyka
radzikows – wideo
[[[~]]]

RANDOM CHECK MEDIA ENSEMBLE
Emersion

Dodatkowe informacje:

Część instrumentów została skonstruowana i udostępniona przez Pawła Romańczuka i Pracownię Małych Instrumentów.

Partnerem koncertu jest Centrum Rozwoju Przemysłów Kreatywnych.

Projekt dofinansowany w ramach programu „Granty Artystyczne” Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu oraz ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach programu „Zamówienia kompozytorskie”, realizowanego przez Narodowy Instytut Muzyki i Tańca.

Rzut oka na opis dzieła, również dostępny na stronie internetowej „Warszawskiej Jesieni”, uprzytamnia, iż całość jest dziełem zbiorowym, powstałym w wyniku współpracy dwóch uczelni wrocławskich: muzycznej i plastycznej. Dalej czytamy o konstrukcji całości:

Myślą przewodnią *Matching Components* jest dostosowanie, dopasowanie. W kilku odsłonach zostaną zaprezentowane autonomiczne utwory audiowizualne poszczególnych artystów tworzących Random Check Media Ensemble oraz działania kolektywne. Całość otwiera kompozycja zespołowa w formie instalacyjno-performatywnej *Immersion (Zanurzenie)*, która ma wciągnąć słuchacza w świat tętniącej barwami dźwięku i obrazu przestrzeni audiowizualnej. Następnie usłyszymy kompozycję Agaty Zemla z warstwą wideo autorstwa Aleksandry Trojanowskiej pt. *Apomorphic* [...] ¹⁰.

W takim przypadku wykonanie prawidłowego rekordu MARC21 nie obędzie się prawdopodobnie bez współpracy z osobami, które wzięły udział w realizacji festiwalu i głębiej wniknęły w kwestie organizacyjne i artystyczne.

Tworzenie metadanych i rekordów MARC21 to część zespołu zagadnień związanych z opracowywaniem zbiorów, do których należy również merytoryczny, organizacyjny i finansowy aspekt budowy i utrzymania katalogu. To istotna część naszego wyścigu, bo właśnie teraz (w bieżącym roku), po ponad siedmiu dekadach zmagania się z katalogami kartkowymi i własną, anachroniczną bazą danych, Biblioteka Naukowa ZKP uruchomiła zintegrowany system biblioteczny zawierający katalog dostępny w Internecie ¹¹. Z wielu względów, w tym organizacyjnych i fi-

¹⁰ Por. <https://warszawska-jesien.art.pl/2024/program/utwory/random-check-matching-components> [dostęp: 30.10.2024].

¹¹ Por. <https://katalog.bibliotekazkp.org.pl/> [dostęp: 27.10.2024]. Budowa katalogu internetowego zbiorów Biblioteki Naukowej ZKP w latach 2022–2024 była współfinansowana ze środków Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu „Społeczna odpowiedzialność nauki – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Tytuł projektu: „Udostępnienie w Internecie katalogu muzykologów biblioteki naukowej Związku Kompozytorów Polskich”.

nansowych, zdecydowaliśmy się na system KOHA, który jest udostępniany przez międzynarodowe *community* na zasadzie oprogramowania otwartego i na wolnej licencji. Daje to nam dużą swobodę, również merytoryczną. Drogą przetworzenia i importu danych z dawnej bazy, tworzenia nowych rekordów na dwa sposoby: bezpośrednio w katalogu i za pośrednictwem pliku Excel (w dalszej kolejności konwertowanego do plików MARC21), a także poprzez pobieranie opisów dostępnych w innych bibliotekach za pomocą protokołu Z39:50, zdołaliśmy w ciągu dwuletniego projektu zbudować bazę ponad 21 000 opisów, w tym blisko 10 000 nagrań.

Archiwizacja

Zagadnienia archiwizacji znów kierują myśl ku historii. Do około 1990 roku nasze nagrania archiwalne sporządzane były na analogowych taśmach szpulowych. Obecnie oryginały staramy się przechowywać w sposób bezpieczny i jednocześnie stopniowo digitalizujemy zgromadzone tam nagrania. W latach 1990–2000 najczęściej używanym nośnikiem była malutka Digital Audio Tape (DAT). Choć jest to materiał cyfrowy, to ze względu na dużą delikatność i wysoką awaryjność kaset również on, jak twierdzą specjaliści, musi być pilnie kopiowany. W XXI wieku rozpowszechniły się nagrania dokonywane (najpierw w trakcie edycji, a następnie bezpośrednio, już podczas koncertu) na płytach CD. Warto zauważyć, że pomimo ogromnych zmian technologii wspólną cechą tamtych form zapisu było istnienie fizycznego nośnika, który niezmiennie pozostawał jednostką opisu podczas tworzenia metadanych. Analogicznie w toku digitalizacji do niedawna powstawała również płyta CD, dzięki czemu opracowanie zdigitalizowanego zasobu nie odbiegało mocno od opracowania materiałów oryginalnych. Kluczowym zagadnieniem pozostawało optymalne połączenie opisu pierwotnego nagrania z jego kopią. Sytuacja zaczęła się zmieniać diametralnie w ostatnich latach, kiedy to reżyserzy dźwięku zaczęli produkować pliki cyfrowe o parametrach wyższych niż te, które wypełniały tradycyjną płytę kompaktową. To zaczęło usuwać w cień płytę CD – i to w takim tempie, że obecnie, jako nośnik nowych nagrań archiwalnych, płyta uchodzi już za przeżytek¹². W rezultacie nastąpiła rewolucyjna zmiana: bibliotekarze ośrodków wyspecjalizowanych w aktualnie tworzonych nagraniach dostają do opracowania – zamiast tradycyjnego egzemplarza – niematerialny plik. Plik nie ma informacji zamieszczonych na okładce czy innych formach opakowania, które winny być podstawą opracowania. Metadane trzeba wytworzyć i odpowiednio z nim powiązać. Pliku nie można odkurzyć i postawić w bezpieczne miejsce. Zabezpieczenie wiąże się zazwyczaj z wykonaniem kilku kopii i umieszczeniem ich w różnych lokalizacjach – na dyskach fizycznych i wirtualnych. Czy któraś z tych kopii pozostaje oryginałem? Fundamentalne zagadnienie nośnika wzbudziło u nas niegdyś długą dyskusję, która nie przyniosła ostatecznych rozwiązań. Obecnie testujemy możliwość opracowania plików wave (archi-

¹² Funkcjonuje oczywiście nadal jako forma wydawnictwa, mając licznych zwolenników i obrońców, ale też rzesze przeciwników.

walnych) i mp3 (ekspozycyjnych, użytkowych) w systemie KOHA. Jednocześnie mamy nadzieję rozpocząć niebawem prace nad repozytorium, w którym możliwe byłoby przechowywanie zarówno plików, jak i metadanych w sposób bezpieczny i nierozzerwalnie powiązany.

Udostępnianie

Udostępnianie naszych zbiorów dźwiękowych odbywa się zarówno w formach tradycyjnych, jak i bardziej nowoczesnych. W Bibliotece udostępniamy nagrania tradycyjnie, na płytach, do odsłuchu. Jednocześnie już przed pandemią rozpoczęliśmy (ostrożnie) publikację nagrań w Internecie. Tutaj istotną rolę odgrywa prawo autorskie z nakładanymi przez nie licznymi ograniczeniami, co wymaga poświęcenia czasu na sprawdzanie obwarowań i odpowiednich funduszy na opłacenie tantiem. Podstawowym założeniem pozostaje nadal udostępnianie w ramach dozwolonego osobistego użytku, w tym do celów edukacyjnych i naukowych. I tutaj zasady trzeba przemyśleć od nowa w sytuacji, gdy zamiast nośnika udostępniany jest niematerialny plik.

Fot. 3. Studio dźwiękowe Biblioteki Naukowej ZKP. Fot. Maciej Borowski

Podsumowanie

Nasz wyścig z muzyczną rzeczywistością trwa. Twórcy muzyki współczesnej nie lubią stawiać granic swojej wyobraźni. To powoduje, że materia, którą dostajemy do opracowania, jest zmienna, wręcz nieprzewidywalna. Na uroczysty koncert na Zamku Królewskim w Warszawie musieliśmy kiedyś dostarczyć wiadro z wodą i to również należało zawrzeć w opisie utworu¹³. Zmienna rzeczywistość wymaga od nas ciągłego dostosowywania się: przede wszystkim rozbudowy aparatu pojęciowego, ale też dostosowywania narzędzi, którymi się posługujemy. Od czasu do czasu przychodzi rewolucja, która wymaga zmian fundamentalnych. Do takich należy zastąpienie fizycznego egzemplarza bibliotecznego, będącego

¹³ Chodzi o utwór czeskiego kompozytora Martina Wiesnera *Raindrops on Plastic Rooftops*, wykonany podczas koncertu „Nowe utwory z krajów Grupy Wyszehradzkiej” 15 września 2017 roku w Sali Wielkiej Zamku Królewskiego w Warszawie. Por. <https://polmic.pl/pl/nasze-projekty/nowe-utwory-z-krajow-grupy-wyszehradzkiej> [dostęp: 27.10.2024].

przez długie wieki jednostką opisu bibliotecznego, niematerialnym plikiem cyfrowym. Zasady opracowania i bezpiecznego przechowywania (w tym tworzenia kopii zapasowych) muszą zostać przemyślane, by nie powiedzieć – zbudowane od podstaw. W tej sytuacji problemem pierwszorzędym jest pozyskiwanie dotacji na niezbędne oraz rozwojowe działania.

Bibliografia

- Rudziński Witold (1950), „Program pracy Związku Kompozytorów Polskich” [załącznik do protokołu posiedzenia Plenum Zarządu Głównego ZKP, 27.06.1950], sygn. AZKP_003_B_001_k. 231-237.
- Zymer Izabela (2023), *Biblioteka Związku Kompozytorów Polskich na półmetku swojej drogi do nowoczesności. O projektach modernizacji infrastruktury i usług realizowanych w latach 2022–2023*, „Bibliotekarz”, nr 11, s. 17–24; wersja online: https://bibliotekazkp.org.pl/teksty/BIBLIOTEKARZ_2023_11_IZABELA_ZYMER.pdf [dostęp: 27.10.2024].
- Zymer Izabela (2022), *O problemach archiwizacji muzyki najnowszej. Muzyka utrwalona w Bibliotece-Fonotece Związku Kompozytorów Polskich – Polskim Centrum Informacji Muzycznej POLMIC*, [w:] *Muzyka utrwalona w zapisie i nagraniach*, red. A. Kłaput-Wiśniewska, E. Szczurko, Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy „Sagittaria”, s. 95–113; wersja online: <https://openmusicreview.art/publikacje/nagrania-koncertowe-polskiej-muzyki-wspolczesnej-w-zbiorach-biblioteki-fonoteki-zwiazku-kompozytorow-polskich-polskiego-centrum-informacji-muzycznej-polmic/> [dostęp: 30.10.2024].

The music library in the race against reality. Selected problems in the development of new formats of archival recordings

Summary

This topic is closely related to the profile of our library, which, specialising in Polish contemporary music, began collecting its phonographic collections around 1950 and continues to expand them to this day. Our experience, accumulated over several decades, now allows us to look at technological changes in both the production and cataloguing of “live” recordings with a certain distance. Hence (I hope) we can also accurately highlight the key issues and correctly assess the relevant challenges.

The article consists of a brief presentation of the history and current state of our collections, an analysis of selected issues related to the development of our stock, cataloguing and some challenges concerning

archiving. Then, I briefly reflect on the principles and methods of making them available to researchers and the public and finally, I make a cautious conclusion. Cautious, because this article is not a set of ready-made answers, explanations and advice. On the contrary, our experience proves that a librarian in contact with the ever-changing reality must have an open mind and constantly seek new and adequate solutions. And perhaps most importantly – to keep learning to pose questions accurately.

Keywords

Research Library of the Polish Composers' Union, concert 'live' recordings, contemporary music, cataloguing, sound file

Musikbibliothek im Wettlauf mit der Realität. Ausgewählte Probleme im Zusammenhang mit der Entwicklung neuer Formate für Archivaufnahmen

Zusammenfassung

Ziel des Artikels ist es, die Erfahrungen der Wissenschaftlichen Bibliothek des Polnischen Komponistenverbandes in Warschau im Zusammenhang mit der Sammlung, Verarbeitung, Archivierung und Bereitstellung neuer live aufgezeichneter Konzertmitschnitte vorzustellen. Der Text befasst sich mit der Geschichte und dem aktuellen Stand der Bestände der Bibliothek und analysiert ausgewählte Probleme im Zusammenhang mit der Umsetzung der Aufgaben der Institution. Die Überlegungen des Autors führen zu dem Schluss, dass Bibliothekarinnen und Bibliothekare angesichts der sich ständig verändernden Realität gezwungen sind, ständig nach neuen, adäquaten Lösungen zu suchen.

Schlüsselwörter

Wissenschaftlichen Bibliothek des Polnischen Komponistenverbandes, Live-Konzertaufnahmen, Neue Musik, Katalogisierung, Audio-datei